

บทคัดย่อ

จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาเรื่องสิทธิที่ดินทำกินที่เป็นสาเหตุสำคัญของการสร้างความขัดแย้งระหว่างภาคประชาชนกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานของกรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ประเด็นปัญหามีสาเหตุมาจากการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์และป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้เจ้าหน้าที่มีปัญหาทางด้านการจัดการ ดูแล และป้องกันทรัพยากรป่าไม้ที่ถูกบุกรุกจากราษฎรที่แผ้วถางพื้นที่ทำกินเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันราษฎรที่มีพื้นที่ทำกินในเขตป่าอนุรักษ์และป่าสงวนแห่งชาติขาดความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเนื่องจากตระหนักว่ากำลังกระทำผิดกฎหมายป่าไม้ซึ่งอาจถูกจับกุมดำเนินคดีหรือถูกย้ายออกจากพื้นที่ทำกินได้ทุกขณะ ซึ่งประเด็นดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและสร้างความขัดแย้งระหว่างกันเรื่อยมา

โครงการวิจัย “การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาสิทธิที่ดินทำกิน แผนพัฒนาชุมชน และการจัดการทรัพยากรป่าไม้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ได้ดำเนินการ (1) ศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการในการจัดการ ดูแล และป้องกันทรัพยากรป่าไม้ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการประชุมและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ป่าไม้และชาวบ้านในชุมชน (2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลตำแหน่งที่อยู่อาศัย และขอบเขตแปลงที่ดินทำกินในเชิงพื้นที่ ด้วยวิธีการฝึกอบรมการจัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ให้กับชุมชนผ่านทางเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเป็นเครื่องมือ และ (3) สสำรวจและสัมภาษณ์ข้อมูลเศรษฐกิจ-สังคม และทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาขึ้นเป็นโปรแกรมเรียกใช้เพื่อสืบค้นข้อมูลด้านทรัพยากรของท้องถิ่น

ผลการศึกษา โครงการวิจัย ฯ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ ยกเว้นเพียงเป้าหมายทางด้านจำนวนชุมชนหรือหมู่บ้านที่สามารถเข้าร่วมการพัฒนาฐานข้อมูลเชิงพื้นที่แสดงที่ดินทำกิน ซึ่งบรรลุเป้าหมายได้เพียง 3 ตำบลเท่านั้น ได้แก่ ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง (ได้ผลสำเร็จจำนวน 10 หมู่บ้าน) ตำบลป่าโป่ง อำเภอสบเมย (ได้ผลสำเร็จจำนวน 7 หมู่บ้าน) และ ตำบลแม่เหาะ อำเภอแม่สะเรียง (ได้ผลสำเร็จจำนวน 2 หมู่บ้าน) จากทั้งหมด 12 ตำบลที่เข้าร่วมโครงการ ฯ และท้ายสุด โครงการ ฯ สามารถคืนข้อมูลที่เสร็จสมบูรณ์ให้กับชุมชน ทั้งข้อมูลเชิงพื้นที่แสดงที่ดินทำกินในรูปแบบ shape file (.shp) ของระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และข้อมูลเศรษฐกิจ-สังคม ครัวเรือน และทรัพยากรของท้องถิ่น ในรูปแบบฐานข้อมูลภายในโปรแกรมฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นที่ได้พัฒนาขึ้น หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนจะสามารถใช้ประโยชน์ข้อมูลต่อการจัดการ ดูแล ป้องกันทรัพยากรป่าไม้ และการพัฒนาชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการและป้องกันทรัพยากรป่าไม้ ฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชน โปรแกรมฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น

Abstract

Mae Hong Son province has a problem of land right for cultivation causing considerably the conflict between people section and concerning official units, particularly the units of Royal Forestry Department and Department of National Parks, Wildlife, and Plant Conservation. The problem issue caused from land use for agriculture where are mostly within conservative and protected forest areas that cause problems in managing, taking care, and protecting to forest resource offended from people to clear increasingly areas. Meanwhile, people who have farming areas within conservative and protected forest areas lose their confidence in agricultural career because they realize that they are breaking the act of forest and might be seized to prosecute or move from the areas all the time. The issue causes misunderstanding and conflict to each other continually.

The project of "Development of spatial database with community participatory to determine the solution path of land right for farming, community developing plan, and forest resource management, Mae Hong Son province" conducts (1) to study and analyze the procedure of managing, taking care, and protecting forest resource using the data collecting approach from meeting and interviewing to foresters and villagers in communities. (2) to develop database of housing positions and boundaries of farming lands spatially with the training approach of spatial database development to communities through officers of Local Administrative Organization (LAO) using Geo-Informatics technology as the tools, and (3) to explore and interview socio-economic and resource data in local areas, including to develop an interface program to query the data of local resources.

Consequently, the research project can succeed all of the proposed objectives except the aim of community or village numbers be able to join the spatial database development of farming land, in which can be successful only 3 sub-districts, i.e. Pa Phae sub-district, Mae Sa-riang district (achieved of 10 villages), Pa Pong sub-district, Sob Meir district (achieved of 7 villages), and Mae Hoe sub-district, Mae Sa-riang district (achieved of 2 villages) from the all of 12 sub-districts participated the project. Ultimately, the project can deliver the completed data back to communities in both spatial data presenting farming lands in shape file (.shp) of Geographic Information System (GIS) and socio-economic, household, and local resource data in the database within the program of local resource database developed. Local Administrative Organization agencies and communities would be able to further utilize the data to managing, taking care, protecting forest resource, and community development.

Keywords: Managing and protecting forest resource, spatial database, community participatory, program of local resource database